

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

студента 2 курсу, 4 м групи,

спеціальності 081 «Право»,

спеціалізації

«Комерційне право»

Сафіна Валерія Володимировича

Науковий керівник

к. ю. н.

Погарченко Тетяна Віталіївна

Гарант освітньої програми

д. ю. н., доц.

Гончаренко Олена Миколаївна

КИЇВ - 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1 Поняття та форми інвестиційної діяльності.....	7
1.2 Суб'єкти інвестиційної діяльності.	15
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРНІ РИСИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІ	
2.1. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні та закордоном.	26
2.2. Проблеми та напрямки вдосконалення нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності.....	35
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Економічний успіх будь-якої держави нерозривно пов'язаний з високими темпами економічного та соціального розвитку. Основним двигуном таких явищ, як в Україні, так і в інших країнах світу, є інвестиції, які виступають рушійною силою інтеграції економіки у світове господарство.

Інвестиції являють собою універсальний інструмент розвитку економіки, за рахунок яких проводиться оновлення основних фондів підприємств, розвиток нових галузей економіки, стимулювання переробних галузей та сфери послуг, передачі технологій, інновацій та управлінського досвіду.

Як наслідок, питання активізації інвестиційних процесів, зокрема і за рахунок покращення правового регулювання цієї сфери, на сьогодні є актуальним для більшості країн світу, і Україна не є винятком [24, с.5].

Державна політика у сфері регулювання інвестиційних правовідносин спрямована на створення сприятливих для інвесторів умов, а органи державної влади, наділені компетенцією у сфері управління інвестиційною діяльністю, здійснюють контроль за даним видом діяльності в країні. Створення необхідних умов, законність та прозорість діяльності уповноважених осіб, зрозумілий порядок залучення інвестицій та наявність пільг для інвестора, сприяння інвестору у його діяльності – усі ці фактори впливають на інвестиційну привабливість та імідж держави. Ефективна система державного управління інвестиційною діяльністю дає можливість досягти поставлених цілей, прискорювати темпи економічного зростання та досягти обопільно вигідних результатів як для держави, так і для інвестора.

В Україні діє низка нормативно-правових актів, що регулюють питання залучення інвестицій та здійснення інвестиційної діяльності в цілому. Чинне інвестиційне законодавство охоплює майже увесь спектр правовідносин, що виникають у ході здійснення інвестиційної діяльності, включаючи права та обов'язки інвестора та держави, гарантії здійснення інвестиційної діяльності,

способи вирішення спорів та інше. Досі не вирішеним на законодавчому рівні залишається питання здійснення контролю з боку держави за залученням інвестицій у стратегічно важливі галузі економіки та об'єкти критичної інфраструктури. Таким чином, дослідження даного питання є вкрай актуальним [44, с.33].

В сучасній науковій літературі дослідженню питання удосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності присвячена невелика кількість наукових публікацій, а саме: А. Богданенко [12], Р. Бойчука [14], Д. Ванькович [19], Ю. Вергелюк [20], К. Врублева-Місюна [21], В. Герзанич [22], С. Гуткевич [25], Н. Казінової [28], Р. Качур [29], О. Коляда [30], А. Москальова [32], О. Непомнящий [36], І. Стояненко [50, 51], Г. Федоров [55-57], К. Хрімлі [65], В. Чала [61], О. Шевченко [63] та інших. Зазначені автори досліджували проблеми систематизації та модернізації вітчизняного інвестиційного законодавства. При цьому удосконалення законодавчої бази вони розглядають, як один із основних напрямів формування сприятливих умов для залучення інвестицій в Україну.

Особливої уваги потребують юридичні питання щодо забезпечення інвесторів простою та доступною інформацією про актуальні норми інвестиційного законодавства.

На сьогодні Україні досі не розроблена єдина база у якій буде розміщено усю інформацію що до актуальних норм інвестиційного законодавства, статусу законодавчих актів, завдяки яким господарюючи суб'єкти та інвестори могли б простіше та швидше адаптуватись до змін законодавства [59, с.69].

Метою даної роботи є дослідження шляхів удосконалення інвестиційного законодавства України в сфері державної підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності.

Відповідно до мети було поставлено такі **завдання** :

- визначити поняття та форми інвестиційної діяльності;
- дати правову характеристику суб'єктів інвестиційної діяльності;

- проаналізувати особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні та закордоном;
- окреслити проблеми та напрямки вдосконалення нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у сфері державної підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності.

Предметом дослідження є державна підтримка та стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Методами дослідження стали діалектичний, порівняльно-правовий, історико-правовий, формально-логічний, системно-функціональний методи та інші методи.

При виконанні кваліфікаційної роботи був використаний порівняльно-правовий метод, який застосовувався з метою вивчення вітчизняного та зарубіжного законодавства щодо регулювання інвестиційного законодавства.

З допомогою історико-правового та діалектичного методів вдалося дослідити розвиток інституту інвестування в історичному аспекті, як в національному законодавстві, так і в іноземному.

Із застосуванням формально-логічного методу була опрацьована наукова література стосовно теми дослідження і аналізувалась практика визначення суб'єктів інвестування.

Системно-функціональний метод надав можливість вивчити і дослідити внутрішню структуру органів управління товариств з обмеженою відповідальністю, їх склад, компетенцію, а також порядок прийняття ними рішень.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні основних проблем правового регулювання інвестиційної діяльності, порівнянні нормативно-правових актів, що регулюють інвестиційну діяльність у розвинених країнах Європейського Союзу.

Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у статті «Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в

Україні та за кордоном», що опублікована у збірнику наукових статей «Цивільне та комерційне право : виклики сьогодення». К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. С. 51-56.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх зміст у багатьох аспектах доповнює наукові знання з історії розвитку та функціонування інституту іноземного інвестування. Зібраний матеріал і узагальнення можуть бути використані для підготовки узагальнюючих праць, при підготовці лекційних занять та спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою і предметом дослідження та авторським підходом до розгляду обраної теми. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, які включають в себе чотири підрозділи, висновків та пропозицій, списку використаних джерел.

Повний обсяг роботи становить 53 сторінки, із яких основна частина роботи займає 45 сторінок. Список використаних джерел складається з 72 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО- ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Поняття та форми інвестиційної діяльності

Розвиток сучасної економіки неможливо уявити без ефективної інвестиційної діяльності. Залучення інвестицій, в тому числі іноземних, забезпечує науково-технологічний прогрес, економічне зростання, створення додаткових та збереження існуючих робочих місць, активізацію підприємницької діяльності тощо. Та не менш важливим фактором для залучення іноземних інвестицій є забезпечення їх належного правового регулювання в країні [24, с.5].

Оздоровлення та розвиток сучасної економіки України неможливий без активізації інвестиційної діяльності, пошуку та залучення надійних інвесторів, які б розміщували свої інвестиції на довгострокові терміни, забезпечуючи цим стабільний розвиток важливих ланок господарства. Україна має всі шанси для залучення інвестиційних ресурсів та використання їх на користь економіки, тому що потенціал української економіки має досить «широкі горизонти» для свого розвитку [52].

Сприятливий інвестиційний клімат будь-якої країни передбачає наявність стабільного, чіткого і прозорого інвестиційного законодавства; простих та зрозумілих «правил гри» щодо ведення бізнесу і гарантування інвестицій. Більшість інвесторів надають перевагу простоті та чіткості законодавчої бази порівняно з перевагами щодо надання їм податкових пільг, фінансових стимулів та підтримки. Хоча в Україні і закладено законодавчу базу щодо регулювання інвестиційної діяльності, однак про стабільність і прозорість інвестиційного законодавства говорити не доводиться. Із всього масиву нормативно-правових актів, прийнятих різними органами влади у сфері інвестиційної діяльності, немає жодного, який би не зазнав змін та доповнень. Часті зміни законодавства аж ніяк не сприяють підвищенню

інвестиційної привабливості країни, і є однією з причин, які гальмують приплив іноземних інвестицій. З огляду на це, дослідження проблем правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні є актуальним і своєчасним [22].

У контексті тематики дослідження розпочнемо із визначення загальних основ інвестиційної діяльності. Визначення інвестицій міститься в статті 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність». Зокрема, інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний та екологічний ефект. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права інтелектуальної власності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності. Інвестиції у відтворення основних фондів і на приріст матеріально-виробничих запасів здійснюються у формі капітальних вкладень [5].

Надане законодавцем визначення дозволяє нам виділити ознаки правової категорії «інвестиції». На думку авторів ними визначаються речі, майно, цінні папери, грошові кошти, результати інтелектуальної діяльності, майнові права. Тому постає потреба у заміні невдалих визначень цієї категорії як «цінностей». Поняття цінностей на законодавчому рівні включає не лише матеріальні об'єкти, а й людину як особу, її життя та здоров'я, яке в Конституції визначається як «найдорожча соціальна цінність». Другою важливою рисою є залучення інвестицій у господарську діяльність отримання за для отримання прибутку (доходу) чи досягнення соціального ефекту.

Отже, правове поняття категорії «інвестиції» можна охарактеризувати, як матеріальні цінності такі як: рухоме та нерухоме майно, речі, грошові кошти, майнові права, цінні папери, об'єкти права інтелектуальної власності, залучені інвестором у відповідності до законодавчо визначених форм в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства на території України за для отримання прибутку (доходу) чи досягнення соціального ефекту.

Конституція України зазначає, що забезпечення проведення інвестиційної політики згідно з пунктом 2 статті 116 Конституції України покладено на Кабінет Міністрів України, який є відповідальним за інвестування вітчизняної економіки; пункт 3 цієї ж статті передбачає, що Кабінет Міністрів України забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування [1].

Пунктом 1 статті 10 Господарського кодексу України (далі – ГК України) в якості самостійної економічної політики визначено інвестиційну, спрямовану на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним [3].

Відносини, що виникають при здійсненні інвестиційної діяльності в Україні, регулюються нормами відповідного загального та спеціального законодавства. Стаття 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційною діяльністю визнає сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [5].

Відповідно до ст. 326 Господарського кодексу України інвестиціями у сфері господарювання визнаються довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської

діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту [3]. Інвесторами, відповідно до положень чинного законодавства України, можуть бути фізичні, юридичні особи, держави, а також міжнародні урядові й неурядові організації та інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до умов законодавства України. Залежно від походження інвестицій та суб'єкта, який здійснює інвестиційну діяльність, інвестиції бувають іноземними (зовнішніми) та вітчизняними (внутрішніми), при цьому основною ознакою, що виділяє законодавець, є іноземне походження не коштів, а інвестора.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про інвестиційну діяльність» державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевого бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності [5].

У ст. 12 вищезазначеного Закону визначено, що державне регулювання інвестиційної діяльності включає управління державними інвестиціями, а також регулювання умов інвестиційної діяльності і контроль за її здійсненням усіма інвесторами та учасниками інвестиційної діяльності. При цьому регулювання інвестиційної діяльності здійснюється, серед іншого, у формі проведення державної експертизи інвестиційних проектів. Важливо вказати, що даний законодавчий захід здійснюється тільки тоді, коли для реалізації інвестиційного проекту планується надання державної підтримки [5]. В інших випадках можливості державних органів є обмеженими. Контроль з боку держави за здійсненням іноземних інвестицій здійснюється у формі отримання статистичної звітності від підприємств з іноземними інвестиціями про здійснення іноземних інвестицій відповідно до законодавства, що визначено у ст. 15 Закону України «Про режим іноземного інвестування» [4].

Створення нормативно-правового забезпечення правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні було розпочате відразу після отримання незалежності у 1991 р. прийняттям Закону України «Про інвестиційну діяльність» [5], який передбачав створення пільгових умов для інвесторів, які функціонують у пріоритетних сферах, та державне регулювання інвестиційної діяльності за допомогою податкової, кредитної, амортизаційної, цінової політики, а також державної фінансової підтримки, застосування державного замовлення у сфері капітального будівництва, страховий захист інвестицій. Наступний етап розвитку інвестиційного законодавства пов'язаний із створенням положення Концепції регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України у 1995 р. Концепція визначала основні засади державної організації та регулювання інвестиційної діяльності: пріоритетність (орієнтація на державні пріоритети); децентралізація (передача функцій забезпечення інвестицій суб'єктам господарювання); розвиток конкуренції в інвестиційній сфері; перехід від бюджетного фінансування до державного кредитування; підтримка змішаного інвестування проектів і програм; створення механізмів страхування інвестицій [73].

Станом на 2021 рік нормативно-правова база, що забезпечує регулювання інвестиційної діяльності в Україні, включає у себе більше 100 різних нормативних документів. При цьому варто зазначити, що ці законодавчі акти знаходяться у різних галузях права, до прикладу порядок регулювання здійснення капіталовкладень нерезидентами в Україні визначається нормами публічного права, що зафіксовані у двох основних блоках законодавства. До першого блоку умовно можна віднести спеціальне інвестиційне законодавство, базовими нормативно-правовими актами якого є наступні нормативно-право акти:

- Закон України «Про інвестиційну діяльність» [5], основні положення якого направлені на забезпечення рівного захисту прав, інтересів і

майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Вказаним нормативно-правовим актом встановлено загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, визначено загальні положення та порядок здійснення інвестиційної діяльності, державного регулювання інвестиційної діяльності, гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій тощо.

- Закон України «Про режим іноземного інвестування» [4], положення якого врегульовують відносини, зокрема, щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо. Закон України «Про захист іноземних інвестицій в Україні» [6]. Вказаний законодавчий акт спрямований на захист інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території України. Законом визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України.

- Закон України «Про інститути спільного інвестування» [7] визначає правові та організаційні основи створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління їх активами, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання активів, особливості розміщення та обігу цінних паперів інститутів спільного інвестування, порядок та обсяг розкриття інформації інститутами спільного інвестування з метою залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів тощо.

Важливе значення для розвитку інвестиційної діяльності мали Закони України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» [8], та «Про стимулювання інвестиційної діяльності у

пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» [9].

Законодавчі документи визначені у цьому блоці в основному орієнтовані на визначення додаткових базових понять щодо інвестицій, в особливості іноземних, сутності та форм інвестиційної діяльності, визначенню поняття інвестиційного проекту, регламентуванню об'єктів і суб'єктів інвестиційної діяльності та їх прав і обов'язків, гарантій захисту іноземних інвестицій, взаємодії інвесторів з органами державної влади, форм і методів спільного інвестування тощо.

Оцінюючі форми та заходи визначені законодавством України, варто зазначити, що законодавець пропонує для стимулювання інвестиційної діяльності ті ж самі інструменти державного регулювання іноземного інвестування, що й у більшості зарубіжних країн. До прикладу: надання інвесторам податкових та митних пільг, дотацій, субсидій та субвенцій, застосування норм пришвидшеної амортизації, використання механізму державно-приватного партнерства, залучення механізму концесії необхідність проведення експертизи інвестиційних проектів, визначення умов користування природними ресурсами, надання державних і місцевих гарантій з метою забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єкта господарювання, ліцензування деяких видів господарської діяльності, встановлення у деяких випадках державних фіксованих та регульованих цін і тарифів, надання кредитів на пільгових умовах тощо [22].

Наступний блок законодавчих актів, які регулюють інвестиційну діяльність є більш об'ємним та містить документи, що регулюють взаємовідносини у різних сферах зовнішньоекономічної, інноваційної, митної, податкової, валютної, бюджетної, кредитної, підприємницької та інших видів діяльності.

Інвестиційне законодавство України регулює певні аспекти інвестиційної діяльності не лише вище зазначеними нормативно-правовими

актами, а й нормами визначеними господарським, податковим, валютним, банківським, фінансовим, митним, цивільним й земельним законодавствами, окремими правовими актами, до прикладу концесії, інноваційна діяльність, цінні папери та фондовий ринок, приватизація та підприємництво.

Прикладом такого законодавства можна зазначити положення про інвестування Податкового, Господарського, Цивільного, Земельного кодексів та Законів України «Про інноваційну діяльність», «Про фінансовий лізинг», «Про концесії», «Про угоди про розподіл продукції», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про господарські товариства», «Про акціонерні товариства», «Про холдингові компанії в Україні», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про транскордонне співробітництво» тощо.

Іншу важливу частину нормативно-правових актів щодо регулювання інвестиційної діяльності являють собою: міжнародні правові акти, учасником яких є Україна: багатосторонні міжнародні угоди, конвенції, які спрямовані як на захист іноземних інвестицій, так і на врегулювання інших питань. До таких документів можна віднести, зокрема, Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 року [2].

Окрему увагу потребують міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій, які укладаються урядом України із урядами відповідних країн, основне призначення яких полягає у регулювання окремих питань інвестиційного законодавства між сторонами.

Оцінюючи аналіз стану нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні можна вказати на те, що на сьогодні інвестиційне законодавство являє собою сукупність нормативних актів у різних галузях права, а це не лише ускладнює процес залучення інвестицій, а й свідчить про недосконалість регулювання даної сфери. Першочерговим

питанням за таких умов постає систематизація нормативно-правових актів у єдиному кодексі для створення простих і зрозумілих умов для інвестування в Україну.

Інвестиційна діяльність – це організована діяльність, що здійснюється в реально існуючих у країні умовах господарювання за допомогою практичних дій суб'єктів інвестиційної діяльності, функцій яких полягають у цілеспрямованому процесі знаходження необхідної кількості інвестиційних ресурсів, виборі відповідних об'єктів чи інструментів для їх вкладання, розробці і впровадженні поетапної інвестиційної програми чи стратегії та забезпеченні ефективної її реалізації з метою отримання прибутку та/чи іншого позитивного ефекту. З точки зору нормативно-правового регулювання інвестиційною діяльністю є сукупність дій фізичних та юридичних осіб та держави за для реалізації інвестицій.

1.2 Суб'єкти інвестиційної діяльності

Основною визначальною ознакою, що характеризує правовий статус суб'єктів інвестиційної діяльності, є господарська компетенція (господарська правосуб'єктність). Проте для повної характеристики правового статусу суб'єктів інвестиційної діяльності велике значення мають і інші ознаки, що впливають на обсяг господарської компетенції та її характер. Аналіз законодавства та узагальнення результатів наукових досліджень дають змогу віднести до цих ознак (елементів правового статусу) суб'єкта інвестиційної діяльності такі:

- 1) мету і завдання суб'єкта інвестиційної діяльності;
- 2) вид та організаційно-правову суб'єкта інвестиційної діяльності,
- 3) порядок утворення та державної реєстрації;
- 4) правовий режим майна суб'єкта інвестиційної діяльності;
- 5) основний вид діяльності,

- 6) характер прав і обов'язків;
- 7) юридичну відповідальність;
- 8) порядок припинення.

Аналіз доктринальних визначень суб'єктів інвестиційної діяльності свідчить про домінування розробок економічного аспекту питання над юридичним, яке, можливо, пов'язане з економічною природою процесу інвестиційної діяльності. Винесення цієї проблеми в правову площину дасть змогу забезпечити ефективне правове регулювання цієї економічної категорії.

Відповідно до п. 1 ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність» суб'єктами (інвесторами й учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави. Законодавець пішов цивілістичним шляхом, визначивши в колі суб'єктів інвестиційної діяльності, крім громадян, і юридичних осіб - тобто суб'єктів господарювання зі статусом юридичної особи [5]. За наведеними положеннями до суб'єктів інвестиційної діяльності не включено осіб, які не мають будь-якого громадянства. Фактично законодавець, не врахувавши цієї обставини, обмежив вказану категорію у праві на заняття інвестиційною діяльністю.

Водночас у правовій науці запропоновано узагальнити всіх суб'єктів інвестиційної діяльності єдиним поняттям «суб'єкт інвестиційного права», під яким розуміти особу, яка здійснює інвестиційну діяльність і є носієм певного обсягу прав та обов'язків, правоздатність і дієздатність якої визначається на основі норм інвестиційного законодавства і яку наділено юридичною здатністю реалізовувати права і виконувати юридичні обов'язки у певних сферах інвестування в об'єкти, що дозволені чинним законодавством.

Залежно від функцій, які виконує суб'єкт в інвестиційному процесі, він може бути інвестором, реципієнтом, тим й іншим одночасно, або виконувати

допоміжні функції, пов'язані з надаванням послуг або виконанням робіт з метою реалізації інвестиційних проектів.

Пункт 2 ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність» визначає інвесторів як суб'єктів інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування, а пункт 3 визначає учасників інвестиційної діяльності як громадян та юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора. Інвестори – це суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності. Залежно від виду інвестицій розрізняють портфельних, фінансових і стратегічних інвесторів, а також внутрішніх (українських) та іноземних інвесторів [5].

Учасниками інвестиційної діяльності можуть бути громадяни та юридичні особи України, інших держав, які забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень або на підставі доручення інвестора.

У юридичній літературі визначають також інших учасників інвестиційної діяльності. Так, Макаренко А. С. звертає увагу на класифікацію учасників інвестиційної діяльності О.М. Вінник:

- виконавці - суб'єкти господарювання, що здійснюють практичні дії щодо реалізації інвестицій. Наприклад, проектні, будівельні, впроваджувальні та інші організації, що виконують роботи, виготовляють продукцію, надають послуги, необхідні для реалізації інвестицій;
- банки та інші фінансові структури, що надають кошти для вкладення інвестицій;
- інвестиційні інститути, серед яких чільне місце посідають інвестиційні фонди та інвестиційні компанії, довірчі товариства (виконують роль фінансових посередників на ринку інвестицій);

- органи державного, регіонального, галузевого, міжгалузевого тощо господарського управління (міністерства та відомства, виконкоми місцевих рад народних депутатів, господарські об'єднання тощо);

- органи державного регулювання у сфері інвестиційної діяльності [33].

Цей перелік Макаренко А. С. доповнює дослідженням О.Р. Кибенко, виділяючи також:

- одержувача інвестицій - особу, яка отримала від інвестора у власність або в користування майно, майнові права та інші цінності, що мають ринкову вартість, і використовує їх у власній господарській діяльності, включаючи подальше інвестування;

- інвестиційного посередника - суб'єкт посередницької діяльності, що на договірних підставах отримав від інвестора майно, майнові права та інші цінності для подальшого інвестування, яке здійснюється на професійних засадах [33].

Бойчук О.М. звертає увагу на те, що в інвестиційному процесі прямо чи опосередковано беруть участь особи, інтереси яких можуть не завжди збігатися. На думку автора, нині в інвестиційній діяльності виділяються:

- дрібні інвестори, в основному фізичні особи і насамперед громадяни України, які зацікавлені в отриманні від своїх вкладень реальних прибутків (дивідендів, відсотків) у найбільш оптимальні строки;

- великі інвестори, які зацікавлені вкласти свої кошти, зокрема акумульовані кошти дрібних інвесторів, у реальні та гарантовані інвестиційні проекти; мати контроль за діяльністю підприємницьких структур, що інвестуються, отримати ті ж прибутки, за їх рахунок профінансувати свої управлінські витрати та розрахуватися з вкладниками, а також мати інші інтереси: створення іміджу, власна виробнича діяльність, представницькі витрати тощо,

- учасники інвестиційного процесу, які зацікавлені отримати по можливості більшу частку здійснюваних інвестицій і тому можуть завищувати ціни на виконані роботи чи надані послуги;

- трудові колективи підприємницьких структур, що інвестуються, які прагнуть отримати прибуток через високі заробітні плати та соціальні витрати;
- адміністрація (менеджери), яка здійснює регулювання фінансових потоків та зацікавлена в тому, щоб вкладені інвестиції тривалий час перебували в їх розпорядженні, а також у спрямуванні отриманого прибутку на реінвестування. Вона може мати і корисливі інтереси: невиправдані заробітні плати, високі премії, невиправдані відрядження, нерациональне використання матеріальних та інших ресурсів;
- посередницькі структури, що обслуговують інвестиційний процес, наприклад, незалежні реєстратори, на послуги яких витрачається частина отриманого прибутку [15].

Особливе місце серед суб'єктів інвестиційної діяльності займає держава в особі уповноважених державних органів. Специфіка такого правового становища полягає у виконанні низки функцій, які залежно від виду правовідносин можуть мати різну правову спрямованість. Держава бере участь в інвестиційному процесі як безпосередньо через державний сектор економіки, так і побічно через свої інституції: органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, Національний банк України, Фонд державного майна, Антимонопольний комітет України. Зауважимо, що загалом суттєво знизилась роль держави як інвестора, однак, тим не менше вона все більше виступає як суб'єкт, що регулює і стимулює інвестиційні потоки з метою впливу на їх кількість, якість, порядок розміщення та систематизацію.

Необхідно підкреслити, що держава в інвестиційних відносинах виступає, з одного боку, як суб'єкт адміністративних владних відносин, а з іншого - може бути безпосереднім учасником інвестиційних цивільних відносин і виступати у ролі суб'єкта цивільних відносин. За таких обставин особлива увага відводиться спеціальним режимам інвестиційної діяльності.

З урахуванням як публічно-правового, так і приватно-правового аспектів прояву участі держави як учасника інвестиційних відносин її функції зводяться до таких:

- 1) учасник міжнародних договорів про інвестиційну діяльність;
- 2) регулятор внутрішніх інвестиційних відносин;
- 3) гарант виконання інвестиційних зобов'язань національним суб'єктом інвестиційної діяльності перед іноземним інвестором;
- 4) сторона в договірних відносинах з інвестором;
- 5) безпосередній інвестор.

Слід підкреслити, що поряд із заощадженнями населення інвестиційні ресурси, які утворюються в державі, формуються також за рахунок власних ресурсів інвестиційних посередників, тимчасово вільних грошових коштів підприємств, коштів іноземних інвесторів як окреме джерело таких ресурсів, а також коштів держави, інших держав і міжурядових організацій [15, с. 38].

Будь-який суб'єкт інвестиційної діяльності є учасником, але не будь-який учасник є суб'єктом. Існує необхідність виключення з частини першої статті 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність» категорії «учасник» із визначення суб'єктів інвестиційної діяльності за відсутністю в їх діях ознак такої діяльності [5].

Поняття суб'єкта інвестиційної діяльності міститься і в статті 5 Закону України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 [10], згідно з якою суб'єктами інноваційної діяльності (як різновиду інвестиційної діяльності) можуть бути фізичні і (або) юридичні особи України, фізичні і (або) юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію інноваційних проектів в Україні [54, с. 88].

Надана дефініція містить необхідні ознаки суб'єкта інвестиційної діяльності, а саме: вичерпний перелік осіб, які здійснюють практичні дії щодо реалізації інвестицій.

Аналіз доктринальних визначень суб'єктів інвестиційної діяльності свідчить про домінування розробок економічного аспекту питання над юридичним, яке можливо пов'язане з економічною природою процесу інвестиційної діяльності. Винесення цієї проблеми в правову площину дозволить забезпечити ефективне правове регулювання цієї економічної категорії.

Інвесторів як суб'єктів інвестиційної діяльності, що вклали власні, позикові чи залучені майнові й інтелектуальні цінності в об'єкти інвестування, які можуть виступати вкладниками, кредиторами, покупцями, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності, виділяє В. М. Стойка. Науковець наголошує, що учасники інвестиційної діяльності є суб'єктами, якщо забезпечують реалізацію інвестицій як виконавці замовлень на основі доручення інвестора [25, с.210].

Інвесторів-суб'єктів господарювання та інвесторів-негосподарюючих суб'єктів, які наділені окремими правами та обов'язками у сфері господарювання, розрізняє В. В. Поєдинок, вказуючи, що ці види різняться за обсягом юридичних можливостей щодо здійснення функції інвестора: для негосподарюючих суб'єктів такі можливості практично вичерпуються корпоративною формою інвестування через неспроможність самостійно забезпечити господарське використання інвестицій [10, с. 49]. Науковець відносить до суб'єктів інвестиційної діяльності (інвесторів) негосподарюючих суб'єктів (фізичних осіб, органи державної влади та органи місцевого самоврядування тощо), підкреслюючи обмеженість їх інвестиційної діяльності тільки корпоративною формою.

З цією позицією можна погодитися, адже інвестиції, реалізовані в корпоративній формі, не обов'язково мають належати суб'єктам господарювання. Проте виникає питання віднесення відносин щодо реалізації інвестицій у корпоративні права до господарсько-правових. Цей різновид інвестиційних відносин є предметом цивільного права, що тільки підтверджує складність та багатогранність інвестиційної діяльності.

Суб'єктом інвестиційної діяльності є також іноземний інвестор, що має особливий правовий статус, який пояснюється наявністю спеціальних національних та міжнародно-правових гарантій захисту іноземних інвестицій. Перелік таких гарантій міститься в Законі України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 [4].

До положень, якими можуть користуватися іноземні інвестори під час здійснення своєї інвестиційної діяльності в Україні, можна віднести норми щодо гарантій прав суб'єктів інвестиційної діяльності та захисту інвестицій, які містяться в Законах України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 і «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991 [5;9].

Формування міжнародно-правового забезпечення інвестицій зумовлено різким зростанням транскордонного руху капіталу, що спостерігався в середині ХХ ст. і триває донині.

Згідно зі статтею 9 Конституції України [1] чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Відповідно іноземні інвестори та території України можуть користуватися гарантіями, закріпленими в Сеульській конвенції про заснування багатостороннього агентства з гарантій інвестицій від 11.10.1985 [4], Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 [2]. Україна є учасницею більш ніж сімдесяти договорів з іноземними державами про взаємне заохочення та захист інвестицій, в яких закріплені норми, що забезпечують діяльність інвесторів з країн-учасниць.

Проблемою використання всього спектра національних та міжнародно-правових гарантій іноземних інвестицій полягає в тому, що правові джерела, які закріплюють відповідні гарантії, містять різні підходи до визначення особи, яка може ними користуватися, тобто іноземного інвестора.

У статті 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» іноземним інвестором є суб'єкти, які провадять інвестиційну діяльність на території України, а саме – юридичні особи, створені відповідно до

законодавства іншого, ніж вітчизняне законодавство та фізичні особи – іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності [34].

Для визначення осіб, які можуть користуватися правами та гарантіями іноземного інвестора, в національному законодавстві застосовується критерій громадянства (для фізичних осіб) або місця реєстрації (для юридичних осіб). Такий же підхід до визначення іноземного інвестора є і в двосторонніх договорах з питань руху інвестицій та статусу інвесторів, укладених Україною з іноземними державами. В Угоді між Україною та Японією про сприяння та захист інвестицій від 05.02.2015 [11] термін «інвестор Договірної Сторони» означає фізичну особу, яка має громадянство цієї Договірної Сторони відповідно до її чинного законодавства; або підприємство цієї Договірної Сторони, що здійснює інвестиції на території іншої Договірної Сторони. Термін «підприємство Договірної Сторони» означає будь-яку юридичну особу належним чином створену та таку, що здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства цієї Договірної Сторони. Положення багатосторонніх міжнародних угод, наприклад, Сеульської конвенції 1985 р., містять інші підходи до визначення особи – іноземного інвестора. Відповідно до статті 13 інвестором, на якого поширюються закріплені Конвенцією гарантії, може бути будь-яка фізична особа, що є громадянином країни-члена, яка не є приймаючою країною, а також комерційна юридична особа, що створена, і її основні установи знаходяться на території країни-члена або більша частина її капіталу належить країні-члену або країнам-членам чи її громадянам за умови, що така країна-член не є приймаючою країною. Головним критерієм застосування закріплених гарантій до інвестора є місце, куди вкладаються інвестиції, тобто, якщо громадянин України, що проживає в Швейцарії, здійснить інвестицію на території України, то він за законодавством України не набуде статусу іноземного інвестора та не користуватиметься відповідними гарантіями. Проте згідно з міжнародно-правовими актами умовою використання гарантій

іноземним інвестором є саме переміщення їх через митний кордон приймаючої країни, про що свідчить пункт (с) Сеульської конвенції, за яким за спільною заявою інвестора та приймаючої країни Рада директорів може кваліфікованою більшістю голосів розповсюдити право на отримання гарантії на фізичну особу, яка є громадянином приймаючої країни, або юридичну особу, яка створена в приймаючій країні, чи більша частина капіталу якої знаходиться у володінні її громадян, за умови, що активи, які інвестуються, переміщуються в приймаючу країну закордону.

Наявна національна та міжнародна система гарантій іноземних інвестицій може використовуватися суб'єктами інвестиційної діяльності, які різні за своїм правовим статусом, але це не додає дієвості іноземному інвестуванню [17, с. 44].

Інвестиції у сучасному економічному житті являють собою один із основних драйверів економіки, джерело розвитку економічного і соціального розвитку держави та її регіонів, розвитку інновацій. З точки зору юридичної науки інвестицій являють собою матеріальні і нематеріальні цінності, які вкладаються інвестором для вкладання прибутку. Саме отримання прибутку є пріоритетним завданням яке вирішує інвестор в процесі своєї діяльності. Тому пріоритетом розвитку інвестиційного законодавства для України є спрощення законодавчих актів щодо ведення бізнесу, спрощення адміністрування податків та податкової системи, входу та виходу з ринку. Особливу увагу тут заслуговують питання відкриття ринку землі та регулювання умови залучення коштів іноземних інвесторів на цей ринок, а також залучення коштів у видобувну галузі (нафто- та газовидобування) як стратегічні галузі енергобезпеки держави та залучення шляхом концесії та державно-приватного партнерства коштів у комунальну галузь України. Важливим тут є регулювання прав не лише інвестора – як суб'єкта іншої держави а й внутрішніх інвесторів, які можуть виступати як юридичними, так і фізичними особами. В Україні необхідно підвищувати ефективність правового регулювання іноземного інвестування, що призведе до зростання

добробуту держави, забезпечить сприятливі умови та державні гарантії, які передбачатимуть встановлення відповідних організаційно-правових норм інвестування [37, с.76].

Інвестори - суб'єкти інвестиційної діяльності, основна діяльність яких пов'язана із залученням власних, позикових коштів, матеріальних та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування визначені законодавством України. Зазвичай інвестор може виступати в ролі вкладника, кредитора, покупця, або ж виконувати функції будь-якого іншого учасника інвестиційного процесу. Суб'єктами інвестиційної діяльності (інвесторами і учасниками) можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави в особі урядів. Захист прав інвесторів – цінність ЄС. Європейський Союз має виключну компетенцією з визначення рамок реалізації спільної торговельної політики ЄС [26, с. 162].

Підсумовуючи, варто вказати, що законодавець визначаючи суб'єктів інвестиційної діяльності не врахував важливу категорію людей без громадянства, при цьому аналізуючи поняття інвестиційної діяльності кількість суб'єктів збільшується за рахунок залучення інших учасників ринку.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

2.1. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні та за кордоном

Для визначення ключових напрямів удосконалення регулювання інвестиційного законодавства необхідно розглянути правові основи регулювання інвестицій у країнах, де відсутній спеціальний закон щодо регулювання інвестиційної діяльності, проте наявні законодавчі акти, які містять спеціальні норми, для стимулювання інвестиційної діяльності. Серед таких країн ми виділимо Велику Британію, ФРН, Францію та Бразилію.

Проводячи аналіз законодавчого регулювання інвестиційної діяльності Великої Британії, варто вказати, що відсутність єдиного інвестиційного законодавства на являється перепоною для того, щоб бути у лідерах за інвестиційними находженнями у Європі.

Ефективна структурна перебудова і поліпшення економічної ситуації у Великій Британії, бажання іноземних фірм зайняти нові ринки збуту для своїх товарів, висока норма прибутку за рахунок порівняно низьких витрат на робочу силу, ефективна система оподаткування (відсутні податки на капіталовкладення в обладнання, знижені податки на інвестиції в будівництво споруд) — саме ці чинники сприяють залученню інвестицій в економіку країни [16, с.20]. Також слід зауважити, що у Великій Британії іноземні інвестори звільнені від отримання дозволів на здійснення своєї діяльності на території держави.

Як зазначають І.В. Стояненко та Д. Осадча, на інтенсивність процесу залучення іноземних інвестицій у Велику Британію також впливає відсутність у країні валютного контролю, що полегшує експорт та імпорт капіталу, а ставки оподаткування значно нижчі за інші європейські країни,

іноземні підприємці мають право користуватися різноманітними пільгами, що існують у Великій Британії (безоплатні субсидії, позики на пільгових умовах, державні гарантії для одержання банківських позик, податкові знижки та ін.) [51, с. 363].

У Великій Британії іноземним інвесторам не потрібні дозволи на здійснення діяльності. Але, як вказує Н.І. Шевченко, згідно із Законом «Про промисловість» «уряд може заборонити купівлю іноземними інвесторами важливих підприємств обробної промисловості, якщо це суперечить інтересам держави. В галузях авіаційного та водного транспорту діяльність іноземних компаній дозволяється лише під національним контролем» [63].

Ще одна країна, в якій теж відсутній єдиний закон, що регулює інвестиційну діяльність, це ФРН. Проте у цій державі існують два основних законодавчих акти, які містять норми щодо регулювання інвестиційної діяльності. До них відносяться Закони «Про зовнішні економічні зв'язки» та «Про кредити». Згідно з цими Законами, у ФРН немає законодавчих обмежень на рух капіталу, на обсяг і характер валютних угод, а також на фінансування іноземних компаній на місцевому ринку позикового капіталу. Що стосується отримання ліцензій на будь-яку діяльність, у Німеччині уведено ліцензії для діяльності в деяких галузях економіки: медичній, фармацевтичній, транспортній, страховій, банківській, а також діяльність у готельному і ресторанному бізнесі [40, с. 29].

Необхідно зазначити, що у ФРН існують певні стимули та заохочення щодо діяльності іноземних компаній у регіонах, які відстають за своїм економічним розвитком. Для того, щоб подолати різницю у розвитку земель, у Німеччині було створено систему стимулювання інвестиційної діяльності. В цьому напрямі іноземним інвесторам поряд із стандартними амортизаційними відрахуваннями надано право списання протягом першого року інвестицій на придбання або виробництво основних засобів. Також під інвестування в основні засоби видаються банківські кредити із зниженою відсотковою ставкою [13, с.96].

Цікавим у сфері правового регулювання інвестиційної діяльності є досвід Франції, оскільки у цій країні теж відсутній єдиний спеціальний закон, що регулює іноземні інвестиції. Але, як вказує Коляда О. В., незважаючи на відсутність такого нормативно-правового акту, у Франції діє система попереднього повідомлення влади про наміри продовження термінів апробації, який поширюється головним чином на інвесторів з країн, які не є членами Європейського союзу, у разі їхньої участі в діяльності французької компанії. Законодавством Франції встановлено чітке розмежування між прямими та іншими іноземними капіталовкладеннями, що пояснюється застосуванням більшого пільгового регулювання у відносинах останніх. Також необхідно зазначити відносно капіталовкладень, що іноземні інвестори мають право на переказ прибутків із Франції без будь-яких обмежень. Залученню іноземних інвестицій в економіку Франції також сприяє ефективна система заохочення як власних, так і іноземних інвестицій, спрямованих на розвиток пріоритетних і провідних галузей промисловості. У країні існує і преференційний податковий режим для підприємств, що працюють у так званих зонах підприємництва Франції [30].

Бразилія — ще одна країна, де не існує спеціального законодавства щодо правового регулювання інвестиційної діяльності. У Бразилії існує найбільший ринок медичних приладів у Латинській Америці, країна має найвищу у світі інвестиційну привабливість і посідає шосте місце за об'ємом прямих іноземних інвестицій [70].

Правове регулювання іноземних інвестицій у Бразилії законодавчо закріплено Законом про прибутки від 03.09.1962 № 4131, який регулює репатріацію коштів, переказ за кордон та придбання валюти за роялті та послуги, та Законом про національну фінансову систему від 31.12.1964 № 4595. Обидва законодавчих акти чітко визнають Центральний банк Бразилії як установу, відповідальну за регулювання та нагляд за іноземними інвестиціями, що надходять до Бразилії [70].

Згідно із законодавством Бразилії, прямі інвестиції можуть бути здійснені шляхом переказу іноземної валюти як капітального внеску до бразильської компанії або для придбання наявних акцій, або через внесок активів у компанію. Іноземна інвестиція повинна бути зареєстрована у Центральному банку, якщо:

- 1) вона перебуває у виробничій діяльності, яка повністю або частково може бути проведена іноземним інвестором;
- 2) інвестиція кваліфікується як інвестиція іноземного капіталу відповідно до Правила бразильських іноземних інвестицій.

Таким чином, стосовно інвестицій у господарську діяльність (зокрема торгівля, виробництво або надання послуг), початкові інвестиції, репатріації капіталу та перекази дивідендів повинні бути зареєстровані в Центральному банку [70].

Бразильська правова система не визначає відмінностей між іноземними або національними інвесторами. Спори про можливі обмеження для іноземних інвесторів закінчилися в 1995 р. Тоді законодавець скасував ст. 171 Конституції Бразилії, засновану на концепціях корпоративного контролю і більшості голосуючих акцій, коли відрізняли приватну національну компанію від корпорації національного капіталу. На сьогодні правова система Бразилії визначає приватну національну компанію як організацію, засновану відповідно до закону і засновану в Бразилії (ст. 60 Федерального указу № 2627/1940). Тому іноземний інвестор, який відповідає вимогам для реєстрації, має право на такий же режим, як і будь-який бразильський інвестор [53, с. 20].

Заходи та стимули для інвесторів в Бразилії пов'язані зі зниженням податків або звільненням від податку на дохід у вигляді відсотків і дивідендів: спеціальне оподаткування експорту технологічних інформаційних послуг; спеціальні податкові стимули для експорт орієнтованих компаній у разі придбання ними основних засобів та

устаткування; спеціальні податкові стимули для компаній, що займаються виробництвом у північних і північно-східних регіонах Бразилії [52].

Значні заходи та стимули для інвесторів у Бразилії надаються для проведення досліджень у сфері технологій, упровадження інновацій. З 2009 р. у Бразилії працює державна програма підтримки інвестицій PSI (Programa de Sustentação do Investimento). Програма спрямована на сприяння інвесторам, у т. ч. іноземним, у сфері розробки та упровадження інноваційних технологій.

Урядом Бразилії у 2015 р. було наголошено на пріоритетному характері інвестицій у розвиток інфраструктури. Програма інвестицій, що реалізується, націлена на залучення інвестицій у дороги, порти, аеропорти, енергетичну інфраструктуру та міський транспорт. Усі ці галузі відкриті для участі іноземного капіталу [66].

Значний інтерес для України має досвід правового регулювання інвестиційної діяльності деяких країн Східної та Центральної Європи, які мають спеціалізоване законодавство щодо регулювання інвестиційної діяльності, а саме: Польщі, Угорщини та Чеської Республіки.

Отже, розглянемо Польщу, країну, яка є країною з найпривабливішим інвестиційним кліматом серед країн-членів ЄС. За даними рейтингу Світового банку Doing Business 2017, Польща зайняла 24-те місце серед 190 країн, а в доповіді FDI Intelligence (підрозділи Financial Times Ltd.) — перше місце в Європі і третє у світі (після Китаю і США) за привабливістю вкладень у виробництво [34, с. 46].

Іноземні інвестиції в Польщі в основному регулюються Законом «Про іноземні інвестиції», який було ухвалено 14.07.1991 і який став основним документом, що регулює іноземні інвестиції в країні. Закон визначає види підприємств, яким дозволено інвестувати, умови репатріації прибутку та доходи іноземних фахівців, податкові стимули для іноземних інвесторів, а також забезпечує правовий захист іноземних інвесторів у Польщі.

На підставі цього закону іноземним інвесторам надаються такі гарантії: виплата компенсації іноземним інвесторам у розмірі їхньої фінансової участі у випадку націоналізації або експропріації їхніх активів; вивезення за кордон коштів в іноземній валюті в повному обсязі прибутку, а також коштів від ліквідації чи продажу компанії, компенсацію, отриману за націоналізоване або експропрійоване майно; іноземні інвестори мають право вивозити кошти в іноземній валюті в розмірі своєї винагороди після сплати податків та репатріювати їх без спеціального дозволу [67].

У 2001 р., внаслідок наближення до ЄС, Польща внесла до свого законодавства зміни. Подальші удосконалення охоплювали принцип взаємності, в якому говорилося, що звернення до іноземних інвесторів у Польщі має бути таким же, як і в польських фірмах у країні походження інвесторів. Тобто всі іноземні інвестори, які зареєстровані в Європейському економічному просторі, що прийшли в липні 2004 р. разом зі вступом Польщі до Європейського Союзу, повинні розглядатися як польські компанії [68, с. 48].

Необхідно зазначити, що в Польщі іноземним інвесторам гарантовано вільний доступ на внутрішні ринки та дозволено брати участь у процесі приватизації. Також у Польщі існує система митних пільг: згідно з польським законодавством іноземні інвестори звільняються від сплати мита на обладнання, придбання якого відбулося за кордоном, протягом трьох років інвестиційної діяльності. Щоб заохочувати іноземні інвестиції, польська місцева влада може звільнювати інвестора від сплати податку на нерухоме майно, надавати пільги для оплати за електроенергію, готувати основу для підприємницької діяльності по зниженій ціні.

Наявність на території Польщі зон зі спеціальними умовами функціонування також робить цю країну привабливою для іноземних інвестицій. Території підприємства вільних економічних зон в Польщі звільнені від сплати імпортного мита тих груп товарів, які роблять внесок у статутний капітал за умови, що протягом трьох років після звільнення

власник не передасть право власності на ці товари іншій людині. Зважаючи на вид діяльності інвестора, можливе звільнення від податків на термін 10—25 років [68].

Надалі розглянемо досвід правового регулювання інвестиційної діяльності в Угорщині. Ця країна відкрита для іноземних інвесторів, отже їх діяльність дозволена майже у всіх її сферах. Найпомітнішим чинним законом щодо інвестиційної діяльності в Угорщині є Закон XXIV 1988 р. «Про інвестиції іноземних осіб в Угорщині». Так, згідно з цим законом, інвестиції іноземних осіб в Угорщині користуються повним захистом і безпекою. За законом, для компаній з іноземними інвестиціями скасовується необхідність одержання дозволу на здійснення прямих іноземних інвестицій. Він надає повний захист інвестицій та підприємствам інвесторів, які не є резидентами Угорщини, і гарантує, що з іноземними інвесторами будуть поводитися так само, як і з угорськими. Закон також містить гарантію репатріації, згідно з якою іноземні інвестори можуть вільно переказувати прибуток і інвестиційний капітал до своєї країни у разі часткового або повного припинення їхньої діяльності. Збиток, нанесений у результаті націоналізації, експропріації власності або заходів подібного правового наслідку, має бути відшкодовано іноземному інвестору невідкладно за дійсною вартістю [69].

В Угорщині підприємства з іноземними інвестиціями, які розміщені в депресивних регіонах (де рівень безробіття перевищує 15 %), повністю звільнені від сплати податку на прибуток терміном до п'яти років за умови щорічного зростання продажів на 5 % від обсягу інвестицій [53, с.18]. Потрібно зазначити, що в Угорщині пільги доступні усім інвесторам і ніяких спеціальних пільг для іноземних інвесторів не існує, оскільки Угорщина приєдналась до антидискримінаційних нормативних актів Європейського Союзу [13, с. 96].

Важливо зосередити увагу на тому, що на території Угорщини працює найширший вибір індустриальних парків у регіоні Центральної та Східної Європи, де інвестори можуть вибирати з-понад 206 промислових парків для

реалізації власних проєктів, для яких створюють сприятливі умови, зокрема: забезпечення відповідною інфраструктурою, необхідною для виробництва; сприяння в розвитку професійної кооперації для скорочення витрат виробництва; надання широкого спектра якісних банківських, митних, адміністративних та консультаційних послуг тощо [43, с. 68].

Наступна країна, досвід правового регулювання інвестиційної діяльності якої варто розглянути, — Чеська Республіка.

У Чехії на початку 1990-х рр. були сформовані напрями інвестиційної політики, а також створенні інституційні та законодавчі засади для її послідовного упровадження [68]. Серед країн Центрально-Східної Європи Чеська Республіка стала першою, де на законодавчому рівні була впроваджена система стимулювання інвестицій. Так, у 1998 р. Урядом Чехії була ухвалена постанова про заохочення інвестицій, а 2000 р. ухвалено Закон «Про заохочення інвестицій», яким іноземним інвесторам було надано однакові права та умови виходу на ринок із вітчизняними інвесторами. Відповідно до цього Закону інвестиційні заохочення можуть надаватися новим та наявним компаніям, чеським та іноземним інвесторам. Що стосується виробничих компаній, то вони можуть бути повністю або частково звільнені від податку на прибуток на строк до 10 років разом із підтримкою для створення нових робочих місць або перекваліфікації працівників. Також може розглядатися компенсація витрат стосовно внутрішньої трудової міграції галузевих фахівців [62, с. 78].

На позитивні результати правового регулювання інвестиційної діяльності в Чехії вказують у своїй праці В.А. Устименко та О.Р. Зельдіна. Отже, як вважають науковці, «що стосується інвестиційної політики в цілому, то відкритість для іноземних інвестицій і вільний конкурентний ринок дали змогу Чеській Республіці мати позитивну перспективу зростання, основні макроекономічні реформи і мікроекономічний прогрес встановили відносно стабільний і надійний клімат для інвестицій.

Чеська Республіка забезпечує безпечно середо вище для інвестицій та має стабільну, швидко зростаючу економіку» [68, с. 40].

Найпоширенішими у країнах з розвинутою економікою, та ефективними формами пільгового оподаткування є знижені ставки податку на прибуток, що використовується на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності або повне його звільнення від оподаткування. Такі заходи мають цілеспрямований характер – забезпечення ліквідності, а також мінімізації податкового навантаження на підприємства державного та реального секторів економіки [23, с. 137].

Важливим фактором інвестиційної привабливості досліджуваних країн є стабільність їх законодавства, оскільки потенційні інвестори оцінюють умови та можливості реалізації інвестицій, а також наявні гарантії щодо здійснення інвестування. Практика регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в різних країнах світу є надзвичайно багатогранною. Підхід до регулювання міжнародної інвестиційної діяльності як до певної системи дозволяє охоплювати ті аспекти взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності, які забезпечують її найвищу ефективність. Регулювання міжнародної інвестиційної діяльності в Україні має бути спрямоване на створення ефективної законодавчої бази, привабливого інвестиційного клімату, відповідного інституційного забезпечення. Крім того, доцільно стимулювати перехід економіки на інноваційний тип розширеного відтворення та надавати пріоритет інвестиціям у високі технології й інтелектуальний капітал [39, с. 78; 49, с. 154].

Регулювання інвестиційної діяльності являється пріоритетним напрямом розвитку законодавства у багатьох країнах світу. Особливу увагу заслуговують країни Євросоюзу такі як Велика Британія, Франція та ФРН так як у них, як і в Україні немає єдиного закону що регулює інвестиційну діяльність. Інша важлива група європейських країн, що успішно регулюють інвестиційну діяльність – країни східної та центральної Європи, передусім Чехія, Польща, Угорщина. Спільне для усіх цих країн є: надання та

закріплення законодавчо пільг для інвестора, спеціальних податкових режимів, створення індустріальних парків та вільних економічних зон. Важливим пріоритетом у законодавстві усіх вказаних країн є інститут державно-приватного партнерства та концесії як її особливої форми.

2.2. Проблеми та напрямки вдосконалення нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності

Проте, аналіз стану правового регулювання в інвестиційній діяльності України свідчить про те, що інвестиційне законодавство потребує подальшого вдосконалення, адже, незважаючи на розгалужену систему правових актів, говорити про цілісну і взаємоузгоджену систему законодавства наразі передчасно.

Одна з головних проблем – відсутність збалансованого, системного й уніфікованого регулювання інвестиційних правовідносин, притому, що масив інвестиційного законодавства надто розгалужений і продовжує зростати. Але, зберігаючи й народжуючи нові прогалини й протиріччя, нове законодавство сприяє не стільки вирішенню, скільки виникненню проблем у регулюванні інвестиційних відносин. Багато нормативних правових актів найчастіше не виконують повною мірою своїх регулятивних функцій через заплутаність або розкиданість по різних документах. Істотна проблема – низька ефективність правових норм, що помітна в ситуаціях, коли ці норми, незважаючи на їхній певний характер, або ігноруються, або не діють де-факто або коли застосування цих норм утруднено в силу їх недостатньої конкретності, протиріччя з іншими нормами, які регулюють ті ж правовідносини [14; 50, с. 21].

Разом із тим, відзначаються недоліки та обмеження податкового законодавства, що негативно впливають на стан іноземного інвестування, зокрема: заборона підприємствам, крім тих, що здійснюють діяльність у сфері інформаційних технологій, включати до складу витрат у податковому

обліку вартість товарів, робіт та послуг, отриманих від фізичних осіб-підприємців, які є платниками єдиного податку; обмеження щодо віднесення до складу витрат платежів роялті, а також оплати консалтингових, рекламних, маркетингових та інжинірингових послуг, що підлягають сплаті нерезидентам; відсутність витрат з просування товарів, робіт, послуг та торгових марок у переліку витрат у податковому обліку; позбавлення новостворених підприємств права на податковий кредит на початку їхньої діяльності; несправедливий підхід щодо застосування податку на додану вартість (ПДВ) для окремих галузей, наприклад, зернотрейдерів, аудиторів, консультантів, бухгалтерів, юристів, розробників програмного забезпечення (операції цих видів діяльності не оподатковуються ПДВ) [46, с. 205; 47, с. 39].

Важливим і проблемним питанням упродовж всього періоду формування нормативно-правової бази іноземного інвестування в Україні залишається порядок і умови реєстрації інвестицій. Залишаються не визначеними терміни реєстрації, оплати реєстрації та переліку необхідних документів для реєстрації, що можуть відрізнитися в залежності від вимог реєструючого органу (яким, за суттю, залишаються місцеві державні адміністрації). Відповідно пільги підприємствам надаються лише після внесення належним чином зареєстрованих інвестицій.

Перелічені вище проблеми у сфері інвестиційної діяльності основним чином можуть бути вирішені шляхом прийняття Інвестиційного кодексу України, що врегулював би різні аспекти інвестиційної діяльності. Ухваленням цього кодексу вдалося би систематизувати всі законодавчі акти в сфері інвестування та зробити їх дієвими. Якщо подивитися з законодавчої точки зору, то здається, що всі закони в нас існують, але вони не працюють ефективно.

Інвестиційний кодекс України має бути побудований таким чином, щоб гарантувати іноземним інвесторам: недискримінацію з боку приймаючої країни; можливість швидко та вільно переводити за кордон їх прибутки,

дивіденди та інші фонди і активи; відсутність експропріації без відповідної компенсації; можливість звернення до міжнародного арбітражу з метою вирішення суперечок, що виникають з урядом України та/або з вітчизняними компаніями.

Разом із тим, видається доцільним виділити основні напрямки вдосконалення інвестиційного законодавства:

а) законодавство та регулюючі акти стосовно встановлення нового бізнесу для іноземних інвесторів, такі як торговельне право, акціонерне право, законодавство про партнерства, стандарти бухгалтерського обліку та інші законодавчі акти, регулюючі іноземну власність, мають бути наріжним каменем для удосконалення інвестиційного законодавства;

б) захист іноземних інвестицій. Зазвичай захист базується на багатосторонніх або двосторонніх угодах, проте іноді базується на особливих нормах захисту – конституційних гарантіях, або загальних гарантіях, спрямованих проти дискримінації інвестицій, підкріплених державними гарантіями. Для України на сьогоднішній день важливо чітко прописати можливість використання міжнародного арбітражу у випадку виникнення суперечок та заборону на експропріацію без компенсації. Досить актуальним є подальше розширення гарантій для іноземних інвесторів. Йдеться насамперед про захист інвестицій від політичних (некомерційних) ризиків за допомогою страхування, яке потребує детальнішої правової регламентації. Тобто, закріплення в законодавстві принципу суброгації сприятиме розв'язанню проблеми невизнання нашою державою передачі прав інвестора страховій компанії;

в) податковий режим. Варто відзначити, що доцільно здійснювати заходи, спрямовані на вдосконалення контролю за недопущенням подвійного оподаткування, контролю за обміном валют, допуском до банківських кредитів тощо;

г) одним із заходів по забезпеченню сприятливого інвестиційного клімату може стати розробка запровадження Стандарту діяльності

виконавчих органів влади України. Уведення Стандарту дозволить забезпечити регіони необхідним набором інструментів для підвищення інвестиційної привабливості, управління і контроль якості адміністративних послуг, створити відсутню зараз систему обміну кращими практиками в області залучення інвестицій і роботи з інвесторами, удосконалити механізм взаємодії бізнесу й влади. Ефективність діяльності органів виконавчої влади значною мірою обумовлюється рівнем організації державного управління.

Зазначені вище аспекти вдосконалення нормативно-правового регулювання іноземного інвестування в Україні слід урахувати при формуванні інвестиційної політики України, що має бути відображене у відповідних законодавчих актах. Проте зміни до законодавства мають бути підкріплені економічними та організаційно-інституційними заходами, спрямованими на вдосконалення інвестиційної політики держави. Розробка цілісної та стабільної правової бази, з урахуванням висловлених у цій статті пропозицій, є однією з головних умов поліпшення інвестиційного клімату і збільшення обсягів іноземних інвестицій в економіку України [24, с. 5].

Інвестиційна політика кожної держави має відповідати загальнонаціональним стратегічним цілям та інтересам. Не є винятком і Україна, стратегічним завданням якої є економічне зростання та поліпшення добробуту народу через реалізацію моделі інвестиційного розвитку держави. Для цього необхідно сформувати інституційне середовище, сприятливе до інвестиційних процесів, негайно вдосконалити систему нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні [18, с. 122].

Показовими для інвестиційного законодавства України є справа «Мотор Січі» та Запорізького титано-магнієвого комбінат(ЗТМК). У першому випадку мова йде про рішення щодо припинення інвестування і передачу об'єкту китайським інвесторам, яке було санкціоновано Службою Безпеки України за ознаками кримінального злочину, які включають у себе

як диверсійну так і підривну діяльність, та ознаками порушення законодавства під час приватизації та концентрації акцій.

Випадок ЗТМК являється типовим прикладом олігархічного впливу на великі підприємства України. Фірма афілійована з Фірташем отримала в своє розпорядження завод на умовах інвестиційного договору про оновлення основних фондів, отримала інвестування в завод 110 млн доларів, на момент судового позову було не лише не виконано інвестиційну програму, а й сам завод доведений до ситуації зносу основних фондів понад 50 %, та втратою двох третей виручки і виробничої потужності [71].

Сучасне інвестиційне законодавство України не дає повністю реалізувати інвестиційний потенціал нашої держави, прогалини у законодавстві, що стосується оновлення основних фондів, залучення обладнання, не можуть бути застосовані внаслідок не проведення судової реформи. Одним із виходів такої ситуації наведено в нещодавно прийнятому Закону України «Про концесію» від 3 жовтня 2019 року, де передбачено вирішення спорів не лише в національних судах, а й у міжнародних.

Підсумовуючи розглянутий правовий досвід регулювання інвестиційної діяльності в Україні та закордоном та проблеми нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності можна звернути увагу на те, що більшість успішних країн-сусідів нашої держави, світових та регіональних держав-лідерів (Китай) проводили досить схожі дії щодо свого законодавства у сфері регулювання інвестицій. Вони проводили спрощення податкового законодавства, на пріоритетних напрямках розвитку вводили заходи стимулювання (пільги, податкові кредити, субсидії), спрощували умови залучення коштів з-за кордону. Саме ці напрями є пріоритетні для економіки, та лише після проведення судової реформи як шляху до оновлення довіри до українських судів та чіткого контролю за виконанням закону та забезпечення права власності інвестора.

Система нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні потребує вдосконалення, незважаючи на наявність розгалуженого

законодавства щодо здійснення інвестиційної діяльності. Неузгодженість законів фактично негативно впливає на інвесторів та бажаючих вкласти кошти в економіку України. Державі необхідно активізувати інвестиційні процеси, удосконалюючи нормативно-правову базу, забезпечуючи належні умови для підприємств з іноземними інвестиціями, створюючи відповідні передумови та гарантії, завдяки яким інвестори можуть бути впевнені у завтрашньому дні. Кодифікація сприятиме посиленню стабільності законодавства, створенню чіткої системи нормативних актів, що базуватиметься на науковому фундаменті та забезпечуватиме оптимальну узгодженість між чинними нормами; у свою чергу, це дозволить вирішити два взаємопов'язані завдання – вдосконалення і змісту, і форми законодавства. Прийняття Інвестиційного кодексу України стане важливим кроком удосконалення інвестиційного законодавства та правового регулювання інвестиційної безпеки.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження дозволяє нам зробити наступні висновки:

1. Інвестиційна діяльність – це організована діяльність, що здійснюється в країні в умовах господарювання за допомогою практичних дій суб'єктів інвестиційної діяльності, функцій яких полягають у цілеспрямованому процесі знаходження необхідної кількості інвестиційних ресурсів, виборі відповідних об'єктів чи інструментів для їх вкладання, розробці і впровадженні поетапної інвестиційної програми чи стратегії та забезпеченні ефективної її реалізації з метою отримання прибутку та/чи іншого позитивного ефекту. З точки зору нормативно-правового регулювання інвестиційною діяльністю є сукупність дій фізичних та юридичних осіб та держави за для реалізації інвестицій. Закону України «Про інвестиційну діяльність» не охоплює усі сфери інвестування, а проект єдиного закону для регулювання усіх сфер інвестування не розроблений, постає потреба у розробці комплексного нормативно-правового акту для регулювання інвестиційної діяльності в усіх сферах національного господарства.

Режим іноземного інвестування повинен бути визначений лише у Законі України «Про режим іноземного інвестування» і бути виключеним із Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»

Усі трактування положень щодо регулювання іноземного інвестування в інвестиційній діяльності повинні знаходитись у законі України «Про режим іноземного інвестування» і бути виключеними з усіх інших законодавчих актів.

2. Інвестори є суб'єктами інвестиційної діяльності, основна діяльність яких пов'язана із залученням власних, позикових коштів, матеріальних та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування визначені законодавством України. Зазвичай інвестор може виступати в ролі вкладника, кредитора, покупця, або ж виконувати функції будь-якого іншого учасника

інвестиційного процесу. Суб'єктами інвестиційної діяльності (інвесторами і учасниками) можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави в особі урядів.

3. Важливою особливістю сучасного нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності є наявність трьох нерівнозначних блоків нормативно-правових актів: спеціального інвестиційного, допоміжного та міжнародних та міждержавних нормативно-правових актів. Якщо перший блок стосується базових понять щодо іноземних інвестицій та інвестиційної діяльності, прав і обов'язків об'єктів та суб'єктів інвестиційної діяльності, гарантій захисту іноземних інвестицій в Україні тощо; другий регламентує – взаємовідносини у сфері інноваційної, валютної, зовнішньоекономічної, бюджетної, підприємницької, митної, податкової, кредитної та інших видів діяльності, які також впливають на процес залучення іноземних інвестицій та реалізацію інвестиційних проектів, третій блок являє собою сукупність міжнародних та міждержавних документів цілі яких спрощення інвестиційної, торговельної діяльності, встановлення чи зменшення квот або мит.

Тому вважаємо необхідним вдосконалити законодавство у сфері регулювання інвестиційного режиму в спеціальних (вільних) економічних зонах, забезпечити комплексне нормативно-правове регулювання діяльності кластерів та підтримки індустріальних та технологічних парків, актуалізувати законодавства щодо регулювання державно-приватного партнерства.

В Україні потребує розвитку сфера державно-приватного партнерства, концесійних контрактів та угод про розподіл продукції, а Закон України «Про концесію» надає ширші можливості для іноземного інвестування.

4. Регулювання інвестиційної діяльності являється пріоритетним напрямом розвитку законодавства у багатьох країнах світу. Особливу увагу заслуговують країни Євросоюзу такі як Велика Британія, Франція та ФРН, так як у них, як і в Україні, немає єдиного закону, що регулює інвестиційну

діяльність. Інша важлива група європейських країн, які успішно регулюють інвестиційну діяльність – країни східної та центральної Європи, передусім Чехія, Польща, Угорщина. Спільним для усіх цих країн є: надання та закріплення законодавчо пільг для інвестора, спеціальних податкових режимів, створення індустріальних парків та вільних економічних зон. Важливим пріоритетом у законодавстві усіх вказаних країн є інститут державно-приватного партнерства та концесії як її особливої форми. Та все ж система нормативно-правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні потребує вдосконалення, незважаючи на наявність розгалуженого законодавства щодо здійснення інвестиційної діяльності. Неузгодженість законів фактично негативно впливає на інвесторів та бажаючих вкладати кошти в економіку України. Державі необхідно активізувати інвестиційні процеси, удосконалюючи нормативно-правову базу, забезпечуючи належні умови для підприємств з іноземними інвестиціями, створюючи відповідні передумови та гарантії, завдяки яким інвестори можуть бути впевнені у завтрашньому дні.

Кодифікація сприятиме посиленню стабільності законодавства, створенню чіткої системи нормативних актів, що базуватиметься на науковому фундаменті та забезпечуватиме оптимальну узгодженість між чинними нормами; у свою чергу, це дозволить вирішити два взаємопов'язані завдання – вдосконалення і змісту, і форми законодавства. Прийняття Інвестиційного кодексу України стане важливим кроком удосконалення інвестиційного законодавства та правового регулювання інвестиційної безпеки.

На сьогодні для регулювання інвестиційної діяльності в Україні застосовуються від 300 до 1500 нормативно-правових актів. В результаті їх аналізу було виявлено певні проблеми регулювання інвестиційної діяльності та запропоновано наступні пропозиції змін до законодавства:

- На основі наданої інформації нами запропоновані правки до ст. 5 Закону України «Про інвестиційну діяльність», а саме: «...до суб'єктного

складу можуть відноситися фізичні особи громадяни України та інших країн, особи без громадянства та юридичні особи».

- У Закон України «Про угоди про розподіл продукції» внести правки у статтю 1, виключивши абзац восьмий та дев'ятий та додати абзаци одинадцятим- тринадцятим в наступній редакції: «ділянка надр – частина надр, обмежена у просторі географічними координатами, які формують замкнутий контур, та по глибині користування надрами, яка надана інвестору (інвесторам) у користування на умовах угоди про розподіл продукції. Термін «пов'язані особи» у цьому Законі вживається у значенні, наведеному у Податковому кодексі України. Термін «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» у цьому Законі вживається у значенні, наведеному у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

- У ч. 1 статті 5 Закон України «Про угоди про розподіл продукції» після абзацу першого доповнити новими абзацами такого змісту: «Не можуть бути інвестором (інвесторами): фізичні особи - громадяни та/або резиденти держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором; юридичні особи, які є резидентами держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором; юридичні особи, кінцеві бенефіціарні власники (контролери) яких є резидентами держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором; фізичні та юридичні особи, стосовно яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції», а також пов'язані з ними особи»;

- абзаци 3-5 ч. 2 ст. 6 Закон України «Про угоди про розподіл продукції» викласти у трактуванні що конкурс на укладення угоди про розподіл продукції проводиться за умови: є потреба у застосуванні спеціальних інформаційних технологій для розробки складноотриманих та глибокозалягаючих і значних за обсягом перспективних покладів корисних

копалин, запасів, що знаходяться у складних гірничо-геологічних умовах для родовищ, що розробляються; необхідності впровадження новітніх технологій, передових технічних розробок для забезпечення ефективного пошуку, розвідки та розробки перспективних малодосліджених ділянок корисних копалин»; абзаци шостий - десятий ст. 6 Закон України «Про угоди про розподіл продукції» виключити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_060 (дата звернення: 11.11.2021).
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003. № 75/2003-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 11.11.2021).
4. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
6. Про захист іноземних інвестицій в Україні: Закон України №1561-ХІІ від 18.09.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540a-12#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
7. Про інститути спільного інвестування: Закон України №1561-ХІІ від 18.09.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
8. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»: Закон України №1561-ХІІ від 18.09.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
9. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України №1561-ХІІ від 18.09.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5205-17#Text> (дата звернення: 11.11.2021).

10. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-I. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 11.11.2021).
11. Угода між Україною та Японією про сприяння та захист інвестицій від 05.02.2015. *Офіц. вісн. України*. 2016. № 3. С. 224.
12. Богданенко А. І. Становлення системи інвестиційної діяльності в житлове будівництво. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2018. №175. С. 12-15.
13. Богданова К.А. Адаптація закордонного досвіду використання іноземних інвестицій для забезпечення сталого розвитку України. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2017. № 4. С. 91—106.
14. Бойчук Р. П. Деякі проблеми модернізації інвестиційного законодавства України на сучасному етапі. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/11/Boychuk.pdf>. (дата звернення: 11.11.2021).
15. Бондарчук Н. В. Державне регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 17. С. 36-40.
16. Бортнік С. М. Досконалення державної інвестиційної політики в сфері розбудови транспортної інфраструктури України. *Економічний форум*. 2020. №2. С. 18-27.
17. Бударна В. О. Інвестиційна політика України: досвід законодавчого забезпечення. *Економіка та право*. 2018. №2. С. 41-49.
18. Вакалюк В. А. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Економічна теорія та історія економічної думки*. 2017. №1. С. 122.
19. Ванькович Д. В. Фінансове регулювання інвестиційної діяльності в Україні: дис... канд. економ. наук: 08.00.08. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 201. 185 с.
20. Вергелюк Ю. Ю. Державне регулювання взаємодії інститутів спільного інвестування та компаній з управління активами в Україні. *Інтернаука*. 2018. №10 (18). С. 82-88.

21. Врублевська-Місюна К. М. Правові форми інноваційного інвестування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2018. 20 с.
22. Герзанич В.М. Шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання іноземного інвестування в Україні. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/4.pdf (дата звернення: 11.11.2021).
23. Годованець О. В., Амбрик Л. П. Податкове регулювання інвестиційної діяльності як фактор економічного зростання. *Світ фінансів*. 2017. №1. С. 135-143.
24. Гуткевич С. О. До питання регулювання інвестиційного процесу. *Міжнародна економічна діяльність країни в глобальній економіці*. 2017. Вип. 12. С. 4-6.
25. Гуткевич С. О., Сидоренко П. О., Соломко А. С. Інвестування: міжнародний досвід. *Діса плюс*. 2017. Вип. 2. С. 206-216.
26. Дешко Л. М., Савицький І. В. Основні періоди розвитку регулювання інвестиційної діяльності в джерелах первинного права ЄС. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. С. 161-164.
27. Добрянська Н. А., Ніколюк О. В., Карастаматі Т. О. Удосконалення організаційно-економічного механізму державного управління інвестиціями. *Державне управління*. 2018. Вип. 305. С. 183-192.
28. Казінова Н. Г. Особливості механізму державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів*. 2017. С.174-176.
29. Качур Р. П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України: дис... канд. економ. наук: 08.00.03. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2015. 237 с.
30. Коляда О. В. Іноземне інвестування в Україні на шляху інтеграції до світового господарства. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2016. № 1. С. 67-84.

31. Круглов В. В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні: дис... канд. економ. наук: 25.00.02. Національна академія державного управління при Президентові України. Харків, 2020. 237 с. 437.
32. Москальова А. О. Перспективи розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Фінансова система України в умовах економічної та фінансової глобалізації світу*. 2017. №3. С. 93-96.
33. Макаренко А. С. Правовий статус суб'єктів інвестиційної діяльності. *Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2018. Вип. 29 (68). № 3. С. 56-60.
34. Махітько В.С., Полійчук М.В., Дудчик О.Ю. Інвестиційна діяльність: досвід Польщі та перспективи України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 27 (1). С. 45—48.
35. Муравський, О. Ю. Формування механізму реалізації інвестиційної політики в Україні. Ірпінь, 2020. 115 с.
36. Непомнящий О. М., Шостак С. М. Сутність та зміст механізмів державного управління інвестиційною політикою у будівництві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №5. С. 49-52.
37. Новікова Л. В., Чернишова Л. О. Правові аспекти державного регулювання іноземного інвестування в Україні. *Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. 2018. С. 72-80.
38. Помаза-Пономаренко А. Л. Методологічні засади формування механізмів державного регулювання розвитку електроенергетичної галузі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №17. С. 106-109.
39. Попова Ю.М. Тарасенко О.В. Світовий досвід регулювання міжнародної інвестиційної діяльності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 77—80.
40. Постніков Д. Д. Правове регулювання інвестиційної діяльності. Тернопіль, 2018. 29 с.

41. Разіна Т. І. Адміністративно-правові засади інвестиційної діяльності в Україні. *Право і суспільство*. 2019. №5. С. 79-86.
42. Рубіш І.І. Державне регулювання інвестиційних процесів в перехідних економіках: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Львів, 2018. 282 с.
43. Рубцова-Каменська, Г. Державне управління інвестиційною діяльністю за участю іноземного інвестора. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 66-72.
44. Руденко О А. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2014. № 1 (63). С. 31-37.
45. Садовський Д. В. Формування національного механізму України по переходу на європейські стандарти у міжнародній торгівлі товарами. Тернопіль, 2017. 114с.
46. Світлична Ю.О. Шляхи вдосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Форум права*. 2017. № 3. С. 204–209.
47. Світлична Ю.О. Адміністративно-правові засади державного регулювання іноземного інвестування в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право»; МВС України, Харківський нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 39 с.
48. Собань О. О. Сучасні тенденції прямого іноземного інвестування в Україну з країн ЄС. Тернопіль, 2020. 53 с.
49. Сорочишина Н. А. Інвестиційний механізм у складі державної політики у сфері залучення інвестицій на інноваційну діяльність. *Вчені записки Таврійського національного університету імені ВІ Вернадського. Серія: Державне управління*. 2018. №29 (68). С.152-160.
50. Стояненко І.В., Комариста О.І. Досвід державного регулювання інвестиційних процесів у розвинутих країнах та перспективи його використання в економіці України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 24. С. 20-23.

51. Стояненко, І., Осадча Д. Інвестиційна діяльність в Україні: сучасний стан та шляхи покращення. *Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць*. Вип. 2. 2014. С. 363.
52. Стукало Н.В., Хуторна А.В. Досвід державного регулювання іноземних інвестицій у країнах світу. *Економіка сьогодні: актуальні питання та перспективи*. URL: <http://economics-issues.com.ua/zmist-zhurnalu/ekonomika-sogodennya-aktualni-pitannya-ta-perspektivi-2012-1/dosvid-derzhavnogo-regulyuvannya-inozemnixinvesticij-u-kra%D1%97nax-svitu/> (дата звернення: 10.11.2021).
53. Тищенко Ю.. Визначення статусу суб'єктів інвестиційної діяльності. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. №3. С. 16–23.
54. Ткаченко Д. О. Шляхи удосконалення механізму державного регулювання діяльності ТНК в Україні. *European economics and management*. 2019. №5. С. 86-92.
55. Федоров Г. О. Механізми державного регулювання залучення іноземних інвестицій. *Адміністративне право і адміністративний процес, інформаційне право*. 2019. №4. С. 230-236.
56. Федоров Г. О. Нормативно-правове забезпечення процесів іноземного інвестування в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2015. №1 (47). С. 20 - 31
57. Федоров Г. О. Напрями удосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання залучення інвестицій. *Державне будівництво*. 2018. №1. С. 35-43.
58. Федорчак О. В. Проблеми правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Ефективність державного управління*. 2017. С. 53-62
59. Фесенко О. М. Принципи адміністративно-правового захисту інвестицій в Україні. *Правова позиція*. 2020. №2 (27). С. 66-73.
60. Чабаненко А. О. Світовий досвід регулювання інвестиційної діяльності. *Редакційна колегія*. 2019. С. 146-158

URL:https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=Світовий+до+свід+регулювання+інвестиційної+діяльності&btnG=

61. Чала В., Ушарова Ю., Мхітарян А. Аналіз чеського досвіду поліпшення інвестиційного клімату та можливість його адаптації в Україні. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 82—92.

62. Шапоренко, О. І., Фарзалієв, Е. Е. Вплив державного управління на економіку: аналіз поглядів та роль знань. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. №1 (53). С. 75-83.

63. Шевченко Н.І. Досвід системи державного гарантування іноземного інвестування в різних країнах. *Економіка та держава*. 2010. № 4. С. 143-152

64. Юринець З. В., Петрух О. А. Державне регулювання та фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №6. С. 79-82.

65. Khrimli, K. O.; Gostieva, O. Yu. Legal regulation of investment activity in foreign countries. *Economics and Law*. 2019. №2 (53). С. 56-63. URL: https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=+Khrimli%2C+K.+O.%3B+Gostieva%2C+O.+Yu.+&btnG=

66. Ribeiro F.G., Casarotti R.R., Takuno T. The Foreign Investment Regulation Review. Brazil. The law reviews. Editions6. 2018. URL: <https://thelawreviews.co.uk/edition/the-foreign-investment-regulation-review-edition-6/1174862/brazil.pdf> (дата звернення: 12.03.2019).

67. Sinnathamby A.M., Czernicka J. D. Foreign Direct Investment in Poland: Key determinants and the impact of Poland's accession to European Union. URL:[http://pure.au.dk/portal/files/8009/Master_Thesis_Czernicka_Sinnathamby.p](http://pure.au.dk/portal/files/8009/Master_Thesis_Czernicka_Sinnathamby.pdf)df (дата звернення: 12.03.2020).

68. Ustymenko V., Zeldina O. EU Investment policy as the basis for sustainable development: implementation prospects in Ukraine. *European Journal of Sustainable Development*. 2019. № 8. С. 40—52.

69. Department of State: 2014 Investment Climate Statement. Hungary. 2014. URL: <https://www.state.gov/documents/organization/227351.pdf> (дата звернення: 10.03.2020).

70. Legal certainty guide for foreign investors in Brazil. Brazil imprensa nacional. 2018. С. 23. URL: <https://sistemas.mre.gov.br/kitweb/datafiles/Miami/enus/file/LEGAL%20CERTAINTY%20GUIDE%20FOR%20FOREIGN%20INVESTORS%20IN%20BRAZIL.pdf> (дата звернення: 12.11.2021).

71. Шахи для інвестора: найгучніші спори проти України у 2020-му. Презентація. URL: <https://mind.ua/openmind/20220192-shahi-dlya-investora-najguchnishish-spori-proti-ukrayini-u-2020-mu>

72. Про Концепцію регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.1995 № 384 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-95-п#Text>